

Závěr

V předloženém příspěvku jsem se pokusil objasnit smysl a účel náhrady nemajetkové újmy na zdraví ve světle nového občanského zákoníku, ale také ABGB, které nám může sloužit jako určitý zdroj inspirace a to zejména s ohledem na podobnost úpravy. Současné pojetí náhrady nemajetkové újmy na zdraví, kdy je upuštěno od pevně stanovených částek v závazném předpisu a do popředí se dostává zejména soudcovské uvážení, odpovídá rakouskému pojetí. Ustanovení § 2958 OZ není „českou specialitou“, ale jde o rozumné řešení a příklon k moderním evropským trendům. Praxe ovšem na tuto změnu nebyla a není stále připravena. Tuto nepřipravenost ovšem nemůže vynahradit tím, že bude aplikována původní odškodňovací vyhláška. Metodika, tedy jakýsi zachranný kruh, by měla právní praxi pomoci překonat

počáteční období nejistoty a nastartovat novou etapu odškodňování.

Summary

The contribution deals with compensation of immaterial damages on health and changes related to the new Civil Code and ABGB. Compensation of immaterial damages on health belongs to the one of the most significant and controversial changes related to recodification of Czech civil law because former decree No. 440/2001 Coll was cancelled and now it depends only on judge's discretion. The focus lays on new methodology made by the Supreme Court of the Czech Republic. The contribution also aims to focus on analysis of decisions of Austrian and Czech courts.

Darování pro případ smrti*

Adam Talanda & Iveta Talandová**

1 Úvod

Darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, je jednou z možností, jak může člověk rozhodnout o svém majetku pro případ své smrti. Darování pro případ smrti je přitom možností přechodu majetku mimo dědění či odkaz, a mělo by doplňovat úpravu dědického práva.

Darování pro případ smrti je upraveno v občanském zákoníku¹ v § 2063 a dále v § 1592 odst. 2. Dnešní úprava se inspirovuje úpravou tohoto institutu

obsaženou ve vládním návrhu občanského zákoníku z roku 1937² (§ 807 a § 467), která vycházela z úpravy v obecném zákoníku občanském³ (§ 956 a § 603).

² Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník, byl předložen Národnímu shromáždění ČSR 15. března 1937 jako sněmovní tisk č. 844 a senátní tisk č. 825. V důsledku následných událostí roku 1938 se návrh nepodařilo schválit. V dalším textu je vládní návrh označován jako „vládní návrh z roku 1937“ nebo „vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937“.

³ Obecný zákoník občanský byl vyhlášen císařským patentem ze dne 1. června 1811 a uveřejněn pod č. 946 ve sbírce zákonů soudních. Název zákona zní „Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie“ a jediným autentickým zněním zákona je znění německé. Se vznikem Československa v roce 1918 byl zákon recipován do československého právního řádu zákonem č. 11/1918 Sb., přičemž jediným autentickým zněním zůstalo znění německé. V dalším textu je zákon označován jako „obecný zákoník občanský“ a jeho české znění vychází ze stavu v roce 1936, jak je uvedeno v komentáři k tomuto zákonu. ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné*

* Příspěvek je dílčím výstupem projektu IGA_PF_2015_025 „Pořízení pro případ smrti“ - Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta. Příspěvek byl přednesen na konferenci Cofola 2015 konané v Lednici ve dnech 16. - 18. 4. 2015.

** Mgr. Adam Talanda & Mgr. Iveta Talandová, Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, Česká republika.

¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále jen „občanský zákoník“. Kde jsou v dalším textu uváděna čísla paragrafů bez označení zákona, jedná se o ustanovení občanského zákoníku, nevyplývá-li z kontextu něco jiného.

Občanské zákoníky z let 1950⁴ a 1964⁵ pak darování pro případ smrti výslovně zakazovaly, a to za účelem posílení dědění ze zákona a ochrany nepominutelných dědiců.

2 Historická úprava darování pro případ smrti

Institut darování pro případ smrti je znám už z římského práva, a na našem území bylo darování pro případ smrti hojně užíváno ve středověku.⁶ Později bylo upraveno v obecném zákoníku občanském, ze kterého byla úprava převzata a doplněna ve vládním návrhu občanského zákoníku z roku 1937. Občanské zákoníky z let 1950 a 1964 možnost darování pro případ smrti výslovně zakazovaly.

Obecný zákoník občanský upravoval darování na případ smrti v § 956 a § 603.⁷ K platnému uzavření darovací smlouvy na případ smrti muselo být splněno několik podmínek. Předně se muselo jednat o darovací smlouvu podle ustanovení zákona o darování, ve které bylo splnění, tedy předání daru a převedení vlastnického práva, odloženo odkládací podmínkou do doby po dárcově smrti. Dále musel obdarovaný dar výslovně přijmout a dárce se musel výslovně vzdát práva dar odvolat a vydat o tom obdarovanému listinu. Samotná smlouva musela být uzavřena ve formě notářského zápisu,⁸ a ve stejné formě musela být i listina o vzdání se práva dar odvolat, ledaže byla obsažena ve smlouvě samotné. Vedle všech těchto formálních podmínek musely být

na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III. a IV. Praha: V. Linhart, 1936 (reprint Praha: Wolters Kluwer 2013). 680 s. (Díl III.) a 866 s. (Díl IV.). ISBN 80-85963-74-4 (Díl III.) a 80-85963-79-5 (Díl IV.).

⁴ Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, dále jen „občanský zákoník z roku 1950“.

⁵ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, dále jen „občanský zákoník z roku 1960“.

⁶ KLEIN, Šimon. Dědická smlouva a darování pro případ smrti. *Ad Notam*. 2013, roč. 19., č. 4, s. 14.

⁷ Darování na případ smrti. § 956

Darování, jehož splnění má nastati teprve po dárcově smrti, je platné jako odkaz, zachovají-li se předepsané formalities. Jen tehdy jest je pokládati za smlouvu, jestliže je obdarovaný přijal, dárce se výslovně zřekl práva je odvolati a obdarovanému o tom vydána byla listina.

O darováních na případ smrti. Odkaz. § 603

Pokud darování na případ smrti považovati jest za smlouvu nebo za poslední vůli, ustanovuje se v hlavě o darování.

Citováno dle ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář. Díl III. a Díl IV.*, s. 167 (Díl III.) a s. 446 (díl IV.).

⁸ § 943 obecného zákoníku občanského a § 1 písm. d) zákona č. 76/1871 ř. z., o tom, ku kterým jednáním právním potřebí spisu notářského.

splněny i podmínky kladené na způsobilost osoby samostatně jednat. Nebyly-li splněny tyto náležitosti, mohla být smlouva posuzována jako stanovení odkazu.

Co se **odkládací podmínky** týká, nestanovil obecný zákoník občanský, jak má podmínka znít. Zákon pouze stanovil, že splnění daru mělo nastat po smrti dárce. Nabízí se přitom dvě možnosti, a to podmínka, že splnění nastane po smrti dárce, nebo podmínka, že obdarovaný přežije dárce. Prvá uvedená formulace by znamenala, že pokud by obdarovaný dárce předemřel, nastupovali by na jeho místo jeho dědicové a dar by tak po smrti dárce měl být vydán dědicům obdarovaného. Druhá uvedená možnost by zajišťovala právo na dar (převod vlastnického práva k daru) v případě smrti dárce pouze obdarovanému, pokud by v té době byl naživu. Právní nauka připouštěla obě možnosti,⁹ avšak v pozdějším vládním návrhu občanského zákoníku z roku 1937 byla preferována druhá uvedená možnost.¹⁰

Výslovné **přijetí daru** činil obdarovaný v darovací smlouvě samotné, tedy formou notářského zápisu. Výslovné **zřeknutí se práva dar odvolat** mohl dárce učinit buď ve smlouvě samotné, nebo na samotné listině, vždy však ve formě notářského zápisu.

Obligatorní **zřeknutí se práva dar odvolat**, aby mohla být smlouva posuzována jako darování na případ smrti, neznamenal definitivní nemožnost dar odvolat. Z kontextu zákona i z právní nauky¹¹ a praxe¹² plyne, že výslovné zřeknutí se práva dar odvolat mělo pouze rozlišovat darování pro případ smrti od odkazu.¹³ Odkaz, jako který se darování pro případ smrti zpravidla posuzovalo, měl totiž zůstavitel zásadně možnost jednostranně odvolat. Pokud tak zákon vyžadoval zřeknutí se práva dar odvolat, bylo to důsledkem snahy o odlišení darování jako dvoustranného jednání od odkazu. Notářským zápisem učiněné zřeknutí se práva dar odvolat tak zjevně ne-

⁹ SEDLÁČEK In ROUČEK, SEDLÁČEK. *Komentář Díl IV.*, s. 448; KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské III. Právo obligační*. 4. vydání. Praha: Knihovna sborníku věd právních a státních, 1947 (reprint Praha: Wolters Kluwer 2014), s. 173 – 174. ISBN 978-80-7478-410-1.

¹⁰ *Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevisní komise. Díl II. Důvodová zpráva*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931, s. 234 – 235.

¹¹ SEDLÁČEK In ROUČEK, SEDLÁČEK. *Komentář Díl IV.*, s. 448. ISBN 80-85963-79-5; MAYR, Robert. *Soustava občanského práva. Kniha pátá: Právo dědické*. Brno, Barvič & Novotný, 1927, s. 121 a poznámka 9 na téže straně.

¹² SEDLÁČEK. Rozhodnutí nejvyššího soudu rakouského č. 2 (Zbl. sv. 41, str. 38, čís. 5). In ROUČEK, SEDLÁČEK. *Komentář. Díl IV.*, s. 449.

¹³ K posuzování darování pro případ smrti jako odkazu viz dále.

mělo vlivu na právo odvolat dar podle ustanovení zákona o darování, a to i po smrti dárce.¹⁴

Forma notářského zápisu byla zákonem¹⁵ vyžadována obecně pro všechna darování, při kterých nedocházelo k předání daru současně s uzavřením smlouvy. Zákonná úprava darování na případ smrti přitom předpokládala, že splnění a předání daru mělo nastat až po smrti dárce. V takovém případě pak musela mít smlouva i prohlášení o vzdání se práva dar odvolat formu notářského zápisu. Prakticky však nebylo vyloučeno, aby byl dar obdarovanému předán už za života dárce s tím, že vlastnické právo na něj bude převedeno až po splnění odkládací podmínky, tedy po smrti dárce.¹⁶ V takovém případě nemusela zřejmě mít smlouva formu notářského zápisu, ba ani formu písemnou. Zákon ale stále vyžadoval odevzdání listiny, kterou se dárce zřikal práva dar odvolat. Bylo přitom nejasné, zda při odevzdání daru již za života stačila k platnosti smlouvy prostá písemná forma tohoto vzdání se práva. Tato nejasnost byla vyřešena ve prospěch prosté písemné formy smlouvy při odevzdání daru ještě za života dárce, a zároveň bylo trváno na dodržování formy notářského zápisu při odevzdání daru po smrti dárce.¹⁷

Vzhledem k tomu, že obdarovaný byl obyčejným věřitelem dárce, mohl s darem ještě před splněním odkládací podmínky volně nakládat, tedy jej především postoupit nebo jinak převést.¹⁸

Zákon darování na případ smrti za splnění výše uvedených náležitostí výslovně připouštěl, byl však postaven na zásadě, že smluvní vázanost pro případ smrti se nepřipouštěla.¹⁹ Z této zásady povoloval zákon jen výjimky v podobě dědické smlouvy²⁰ a darování na případ smrti za splnění zvláštních podmí-

nek. Proto, ačkoli to zákon výslovně nevyjadřoval, byl před darováním na případ smrti upřednostňován odkaz. **Odkaz** plnil podobnou funkci jako darování na případ smrti, avšak bylo možno jej jednostranně odvolat, a také ho bylo možno zkrátit, pokud by na jeho uspokojení nestačila aktiva pozůstalosti. Pokud darování nesplňovalo všechny podmínky nutné k platnosti na případ smrti, mohlo být platné jako odkaz. K tomu však zákon výslovně vyžadoval splnění formálních náležitostí na zřízení odkazu kladených, a ne každá darovací smlouva tak mohla být jako odkaz posouzena. Mimo formálních náležitostí bylo vyžadováno i splnění podmínek kladených na způsobilost zůstavitele (dárce) pořizovat o svém majetku, a na způsobilost odkazovníka (obdarovaného) být odkazovníkem.

Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937 přejal úpravu darování pro případ smrti z obecného zákoníku občanského se změnami, ale jádro úpravy zůstalo zachováno. Úprava byla obsažena v § 807 a § 467 návrhu.²¹

Oproti úpravě darování na případ smrti v obecném zákoníku občanském bylo v návrhu výslovně stanoveno, že se pro platnost darování pro případ smrti požaduje stanovení **odkládací podmínky**, podle které musí obdarovaný přežít dárce. Stanovením této podmínky bylo podle důvodové zprávy vyhověno v praxi ustálenému názoru.²² Zachovány přitom zůstaly požadavky na výslovné **zřeknutí se práva odvolání** dárce a **přijetí daru** obdarovaným. Výslovně v ustanovení o darování pro případ smrti pak bylo stanoveno, že darovací smlouva musela být učiněna **formou notářského zápisu**, pokud nebyl dar odevzdán zároveň s uzavřením smlouvy. Stejná

¹⁴ § 947 – § 954 obecného zákoníku občanského.

¹⁵ § 943 obecného zákoníku občanského a § 1 písm. d) zákona č. 76/1871 ř. z., o tom, ku kterým jednáním právním potřebí spisu notářského.

¹⁶ Judikatura nebyla v tomto jednotná, a v některých případech bylo předání daru už za života dárce posuzováno jako darování na případ smrti, a v jiných případech jako darování mezi živými. K tomu viz judikaturu v komentáři k obecnému zákoníku občanskému. SEDLÁČEK In ROUČEK, SEDLÁČEK. *Komentář Díl IV.*, s. 448 – 449.

¹⁷ KRČMÁŘ. *Právo občanské III.*s. 174. Podobné řešení vyplývá i z důvodové zprávy k vládnímu návrhu z roku 1937. *Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevisní komise. Díl II. Důvodová zpráva.* Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931, s. 234 – 235.

¹⁸ SEDLÁČEK In ROUČEK, SEDLÁČEK. *Komentář Díl IV.*, s. 448.

¹⁹ SEDLÁČEK In ROUČEK, SEDLÁČEK. *Komentář Díl IV.*, s. 447.

²⁰ Dědickou smlouvu mohli podle obecného zákoníku občanského uzavřít pouze manželé nebo snoubenci

a jednalo se o zvláštní druh svatební smlouvy (§ 602 a § 1217 a násl. obecného zákoníku občanského).

²¹ *Darování pro případ smrti. § 807*

Darování závislé na výmince, že obdarovaný dárce přežije, spravuje se ustanoveními této hlavy jen tehdy, když obdarovaný dar přijme a když se dárce výslovně zřekne práva dar odvolati a o tomto zřeknutí vydá obdarovanému listinu. Jde-li o darování uvedené v § 791, musí býti zřeknutí práva odvolacího obsaženo v notářském spisu.

§ 467

Darování závislé na výmince, že obdarovaný dárce přežije, je po zákonu odkazem, jestliže se dárce nevzdal práva dar odvolati (§ 807).

Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník. Poslanecká sněmovna Národního shromáždění republiky Československé 1935 – 1938, tisk č. 844. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/index01.htm>.

²² *Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevisní komise. Díl II. Důvodová zpráva.* Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931, s. 234 – 235.

forma pak byla vyžadována i pro prohlášení o vzdání se práva dar odvolat, pokud nebylo obsaženo již v darovací smlouvě.

Nesplňovala-li smlouva požadavky na ni zákonem kladené, především pokud se dárce nevzdal práva dar odvolat, mohla být posouzena jako **odkaz**. Návrh již k platnosti darování jako odkazu výslovně neuváděl podmínku splnění formalit kladených na odkaz. Lze však mít za to, že s ohledem na zdroj úpravy, byla taková podmínka předpokládána.²³

Lze shrnout, že se úprava darování pro případ smrti ve vládním návrhu z roku 1937 ani její chápání v podstatných rysech nelišila od úpravy obsažené v obecném zákoníku občanském.

Občanské zákoníky z let 1950 a 1964 výslovně **zakazovaly darování pro případ smrti**, a to téměř stejným zněním § 385 (OZ 1950)²⁴ a § 628 odst. 3 (OZ 1964).²⁵ Neplatností, stanovenou pro případ uzavření darovací smlouvy pro případ smrti, se rozuměla neplatnost absolutní. Zákaz darování pro případ smrti byl zaveden po vzoru sovětské právní nauky. Zákaz byl zdůvodněn tím, že darováním pro případ smrti se omezuje testovací svoboda zůstavitele a dochází k obcházení zákonných ustanovení o dědění, a to především o dědění podle zákonné posloupnosti.²⁶

Právní úprava v občanském zákoníku z roku 1950 ještě obsahovala možnost pořídít o části majetku pro případ smrti odkazem, který se do jisté míry blíží povaze darování pro případ smrti. Úprava z roku 1964 pak nepřevzala ani možnost pořídít odkazem, avšak výslovně se zmiňuje o možnosti zanechat někomu závěti i jen jednotlivou věc.

Úprava v občanských zákonících z let 1950 a 1964 sice výslovně zakazovala ujednání, podle kterého mělo dojít k plnění až po dárce smrti, avšak

²³ Důvodová zpráva sama zdůrazňuje, že při rekonstrukci *nemá jíti než o opatrnou revisi zákona dosavadního*, tj. obecného zákoníku občanského. *Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevisní komise. Díl II. Důvodová zpráva*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931, s. 4.

²⁴ § 385

Darovací smlouva je neplatná, pokud má být podle ní plněno až po dárce smrti.

²⁵ § 628 odst. 3

Neplatná je darovací smlouva, podle níž má být plněno až po dárce smrti.

Ustanovení o neplatnosti darování pro případ smrti bylo do roku 1992 obsaženo v § 407 odst. 3 občanského zákoníku z roku 1964, novelou provedenou zákonem č. 509/1991 Sb. s účinností od 1. ledna 1992 pak bylo přesunuto do § 628 odst. 3.

²⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. 2. svazek § 488 - § 880. Praha: Linde, 2008, s. 1884 – 1885. ISBN 978-80-7201-687-7.

nezakazovala ujednání, kterým si dárce rozvazovací podmínkou vymínil vrácení daru pro případ, že obdarovaný zemřel dříve. Tato podmínka byla zásadně přípustná, jelikož docházelo k plnění už za života dárce, a po smrti obdarovaného se plnění jen vrátilo.²⁷ Jistá forma darování pro případ smrti tak možná byla i podle těchto právních úprav.

3 *Současná úprava darování pro případ smrti*

Občanský zákoník upravuje darování pro případ smrti v § 2063 a § 1594 odst. 2.²⁸ Úprava darování pro případ smrti je inspirována úpravou obsaženou ve vládním návrhu občanského zákoníku z roku 1937. Od návrhu z roku 1937, a konečně i od obecného zákoníku občanského, se však liší ostatní ustanovení občanského zákoníku, a tak vyvolává úprava darování pro případ smrti, a nejen ta, výkladové a aplikační potíže, z nichž některé budou dále nastíněny.

K platnému uzavření darovací smlouvy pro případ smrti vyžaduje zákon splnění několika podmínek. Předně se musí jednat o darovací smlouvu podle ustanovení zákona o darování, ve které je splnění, tedy převedení vlastnického práva a zpravidla i předání daru, odloženo **odkládací podmínkou**, podle které obdarovaný dárce přežije. Dále musí obdarovaný dar výslovně **přijmout** a dárce se musí výslovně **vzdát práva dar odvolat** a vydat o tom obdarovanému listinu. Samotná smlouva musí být uzavřena alespoň **v prosté písemné formě**, a ve stejné formě musí být i listina o vzdání se práva dar odvolat, ledaže je obsažena ve smlouvě samotné. Vedle všech těchto formálních podmínek musí být splněny i podmínky kladené na způsobilost osoby samostatně jednat. Za splnění těchto podmínek se darovací smlouva posuzuje jako darování pro případ smrti, na základě kterého nabývá obdarovaný vlastnické právo k předmětu daru už smrtí dárce (v případě nemovitosti má po smrti dárce právo podat návrh na vklad do katastru nemovitosti). V případě daru má obdarovaný nikoli obligační právo vůči dědicům, ale věcné právo. Nejsou-li splněny tyto náležitosti, posuzuje se smlouva jako stanovení **odkazu**, kterým se zřizuje obligační právo vůči dědicům.

²⁷ ELIÁŠ a kol. *Občanský zákoník*. 2. svazek s. 1885.

²⁸ *Darování pro případ smrti § 2063*

Darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, se posuzuje zpravidla jako odkaz. Podle ustanovení o darování se řídí, přijme-li obdarovaný dar a vzdá-li se dárce výslovně práva dar odvolat a vydá o tom obdarovanému listinu. Tím není dotčen § 2057.

§ 1594 odst. 2

Darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, se považuje za odkaz, pokud se dárce nevzdal práva dar odvolat.

4 Problémy současné úpravy

Zakotvení institutu samotného

Současná úprava darování pro případ smrti umožňuje člověku pořídit o svém majetku pro případ smrti, a zároveň se tím vyhnout předpisům práva dědického, které na pořízení pro případ smrti kladou značné nároky stran formálních náležitostí. Vhodnost takové úpravy darování pro případ smrti v současném občanském zákoníku je diskutabilní.

Dědické právo předepisuje pro pořízení pro případ smrti přísné formální náležitosti, a zároveň omezuje možnost zůstavitele nakládat s majetkem pro případ smrti s ohledem na ochranu nepominutelných dědiců. Tato omezení závazkové právo, ke kterému se řadí i darování pro případ smrti, nezná, a umožňuje tak obcházení předpisů práva dědického. Dnešní úprava dědického práva však stojí na zásadě autonomie vůle zůstavitele a umožňuje člověku pořídit pro případ smrti formou závěti, dovětku i dědické smlouvy. Závěť i dovětek může zůstavitel jednostranně zrušit, zatímco dědickou smlouvu lze zrušit zásadně jen dohodou obou smluvních stran. Stejná situace jako u dědické smlouvy je i u darování pro případ smrti, které je také smlouvou, a také ho lze zrušit zásadně jen dohodou stran. Dědické smlouvy i darování pro případ smrti přitom mají být výjimkou ze zásadní nepřijatelnosti smluvní vázanosti pro případ smrti.²⁹ Dnešní dědické právo tak nabízí plnohodnotnou alternativu pro darování pro případ smrti, avšak dědické právo má přísnější požadavky na formu právního jednání, než jaké má právo obligacní.

Jiná byla úprava darování pro případ smrti ve vládním návrhu občanského zákoníku z roku 1937 a v obecném zákoníku občanském, kterými se současná úprava inspiruje. Tehdy darování pro případ smrti doplňovalo možnost pořízení pro případ smrti ve formě závěti a odkazu, které byly obě jednostranně odvolatelné. Dědické smlouvy sice v předchozích úpravách existovaly, ale bylo možno je uzavřít jen mezi manžely nebo snoubenci. Pro jiné osoby než manžele a snoubence se tak nabízelo pouze darování pro případ smrti, pokud chtěly mít jistotu, že nebude odkaz nebo závěť jednostranně odvolán zůstavitelem. I tehdy byly dědické smlouvy a darování pro případ smrti pojímány jako výjimky ze zásady, že se nelze smluvně vázat na případ smrti.³⁰ Smysl by pak darování pro případ smrti mohlo mít také v úpravách z let 1950 a 1964, které výrazně omezily možnost pořízení o majetku podle dědického práva.

V současné právní úpravě, která nabízí zůstaviteli široké možnosti k pořízení o jeho majetku pro případ smrti některým z institutů dědického práva, jeví se zařazení úpravy darování pro případ smrti do zákoníku jako nekonceptní. Nesouladnost řešení pak je ještě více nápadná v souvislosti s rozšířením povinnosti dědiců hradit dluhy zůstavitele nebo ochrannou nepominutelného dědice, které lze darováním pro případ smrti obejít, a to zcela legálně.³¹

Obcházení ustanovení o právu dědickém

Darování pro případ smrti je při splnění všech zákonných podmínek obligačním vztahem mezi dárce a obdarovaným a neřídí se ustanoveními dědického práva. Zákon tak umožňuje užitím jednoho zákonného institutu obcházet soubor jiných zákonných institutů. Především se jedná o obcházení ustanovení omezujících zůstavitele v nakládání s jeho majetkem, která slouží k ochraně nepominutelných dědiců.

Ochrana nepominutelných dědiců je zajištěna prostřednictvím práva na povinný díl z pozůstalosti. Zůstavitel tak v případě pořízování pro případ smrti podle dědického práva musí zanechat určitou část pozůstalosti nepominutelným dědicům, vydědit nepominutelné dědice, nebo se smířit s tím, že bude mít nepominutelný dědic právo na peněžní částku rovnající se hodnotě jeho povinného dílu. Na darování pro případ smrti se však toto omezení nevztahuje, jelikož se nejedná o dědění. Mimo to má sice nepominutelný dědic právo na povinný díl z pozůstalosti, ale v případě darování pro případ smrti se obdarovaný stává okamžikem smrti dárce vlastníkem darované věci, a do pozůstalosti tak tato položka nenáleží. Dědic má pochopitelně možnost napadnout platnost darování pro případ smrti ve sporném soudním řízení, ale v případě platného darování má darování přednost. Možnost odporovat platnému darování pro případ smrti má jen dědic podle dědické smlouvy uzavřené s dárce. Zákon totiž takovému smluvnímu dědici dává právo dovolat se neúčinnosti darovací smlouvy, která odporuje dříve uzavřené dědické smlouvě (§ 1588 odst. 2).³² V případě současné existence závěti a platného darování pro případ smrti je nutné jednoznačně upřednostnit darování,³³

³¹ K tomu viz dále.

³² Ke vztahu darování pro případ smrti a dědické smlouvy viz článek Kleinův. KLEIN. Dědická smlouva a darování pro případ smrti. s. 14 – 17.

³³ Shodně se k přednosti darování pro případ smrti staví Horák, který však nepojímá darování pro případ smrti jako samostatný institut, ale pouze jako „kolízní normu“ pro řešení určité situace při nakládání s majetkem. Dále poukazuje na problematičnost úpravy darování pro případ smrti s ohledem na obcházení ustanovení dědického práva, a navrhuje různá řešení tohoto stavu. HORÁK, Ondřej. Darování pro případ smrti a ochrana dědiců (k diskusi o novelizaci občanského zákoníku). *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 22, s. 783 – 785.

²⁹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 806. ISBN 978-80-7208-922-2.

³⁰ SEDLÁČEK In ROUČEK, SEDLÁČEK. *Komentář Díl IV.*, s. 448.

jelikož závěť je jednostranně odvolatelná a na takové odvolání značí paralelní existence darovací smlouvy.

Sporné je, zda je darování pro případ smrti učiněné ve prospěch některého z nepominutelných dědiců předmětem započtení na povinný díl. Zákon stanoví započtení toho, co nepominutelný dědic nabytí z pozůstalosti odkazem nebo jiným zůstavitelovým opatřením, a dále i započtení toho, co nepominutelný dědic obdržel bezplatně v posledních třech letech před smrtí zůstavitele. Co se týče nabývání z pozůstalosti, tak lze mít za to, že předmět darování pro případ smrti do pozůstalosti nenáleží, protože vlastnické právo k němu nabývá obdarovaný už okamžikem smrti (vyjma nabytí vlastnictví k nemovitostem). Zároveň při darování pro případ smrti nelze uvažovat o bezplatném nabytí v posledních třech letech před smrtí zůstavitele, protože k nabytí daru dochází právě smrtí zůstavitele. Účelem úpravy započtení na povinný díl je však ochrana ostatních nepominutelných dědiců. Pokud tedy nepominutelný dědic něco obdržel od zůstavitele (dárce) ke dni jeho smrti, mělo by se takové darování započíst na povinný díl.

Darováním pro případ smrti se také obchází právo některých osob na zaopatření podle § 1665 a násl., jelikož tyto osoby mají právo na zaopatření z pozůstalosti nebo do výše určitého podílu vypočteného z pozůstalosti. Pokud se však pozůstalost zmenší o předmět daru, zkrátí to práva některých osob na zaopatření. Nikdy však nedojde ke zkrácení práva pozůstalého manžela na vydání movitých věcí, které tvoří základní vybavení rodinné domácnosti, jelikož se jedná o zákonný nárok, který není vázán na pozůstalost a nemůže být omezen smlouvou. Dále nemůže dojít ke zkrácení práva osob, které požívaly bezplatné zaopatření v domácnosti zůstavitele, jelikož nedochází k vyplácení dávek a takové zaopatření není vázáno na pozůstalost.

Posouzení smlouvy jako darování nebo odkazu

Zákon výslovně upřednostňuje posouzení smlouvy o darování, které je závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, jako odkazu. Argumentem pro posuzování smlouvy jako odkazu je zásadní nepřipustnost smluvní vázanosti pro případ smrti.³⁴ Zákon tedy předpokládá, že se všechny darovací smlouvy pro případ smrti posoudí primárně jako odkazy, zároveň však připouští i darování pro případ smrti, pokud jsou splněny podmínky na takové darování kladené. Rozlišujícím znakem mezi darováním pro případ smrti a odkazem je především výslovné vzdání se práva odvolat dar ze strany dárce. Pokud se dárce vzdá práva dar odvolat, a pokud budou splněny formální náležitosti a obdarovaný dar přijme, posoudí se právní jednání jako darování pro případ smrti. Pokud bude chybět vzdání se práva dar odvo-

lat nebo přijetí daru a formální náležitosti, posoudí se darování jako odkaz.

Rozdíl mezi odkazem a darováním je zjevný, tedy darování je smluvní závazek, který lze zrušit zásadně jen dohodou stran. Darování také není přechodem majetku podle dědického práva a nemohou tak pro něj platit omezení stanovená dědickým právem na ochranu dědiců či věřitelů zůstavitele. Zřízení odkazu je pak jednostranný úkon, který lze jednostranně odvolat, ledaže byl zřízen dědickou smlouvou. Pro odkaz také platí omezení stanovená dědickým právem.

Při posouzení darování jako odkazu zákon, stejně jako vládní návrh z roku 1937, výslovně nepožaduje splnění formálních náležitostí kladených na zřízení odkazu ustanoveními práva dědického.³⁵ Zatímco v případě úpravy obsažené ve vládním návrhu z roku 1937 bylo možno mít za to, že se splnění formálních náležitostí vyžaduje, dnes už situace tak jasná není. Vládní návrh z roku 1937 totiž vycházel z obecného zákoníku občanského a v praxi bylo zažité, že bylo vyžadováno splnění formálních náležitostí odkazu. V dnešní době nelze hovořit o zažité praxi, a musíme se tak řídit především textem zákona, případně důvodovou zprávou. Důvodová zpráva k § 2063 se zmiňuje o různých náležitostech předepsaných pro odkaz a darování, avšak výslovně neuvádí nutnost jejich dodržení při posuzování darování jako odkazu. Zákon tak lze vyložit dvojím způsobem. První možný výklad je takový, že zákon připouští další, už čtvrtou formu pro stanovení odkazu, a to smlouvu darovací. Druhou možností je, že zákon implicitně vyžaduje splnění formálních náležitostí kladených na zřízení odkazu. První možnost se zdá vhodná z hlediska praktického, jelikož většina dnes uzavíraných darovacích smluv nebude splňovat náležitosti kladené na pořízení pro případ smrti. O náležitostech kladených na holografní závěť, tedy vlastnoručně sepsaná smlouva, zřejmě v dnešní době uvažovat nelze. Náležitosti allografní závěti zřejmě nebudou splněny z důvodu absence svědků. Náležitosti dědické smlouvy pak vyžadují formu notářského zápisu, a pokud někdo uzavře darovací smlouvu pro případ smrti formou notářského zápisu, tak zřejmě neopomene připojit doložku o vzdání se práva dar odvolat, a jako odkaz se tak smlouva posuzovat nebude.³⁶ První možnost, tedy stanovení další formy

³⁵ Odkaz může být zřízen v pořízení pro případ smrti (§ 1594), tedy v závěti nebo dědické smlouvě, nebo i formou dovětku (§ 1498). Vždy musí být dodrženy formální náležitosti pro pořízení pro případ smrti podle § 1532 a násl. a § 1582 a násl.

³⁶ Pokud by notář, který notářský zápis o darování pro případ smrti sepisuje, opomněl klienta upozornit na nutnost připojení doložky o vzdání se práva dar odvolat, zřejmě by nesl odpovědnost za případnou škodu, a navíc by za něj klient už víckrát nepřišel.

³⁴ ELIÁŠ a kol. *Nový občanský zákoník*, s. 806.

pro odkaz, však do jisté míry obchází ostatní ustanovení o odkazu (což ale dělá celý institut darování pro případ smrti). Druhá možnost, tedy nutnost dodržet formální náležitosti kladené na odkaz, sice nemá výslovnou oporu v zákoně, ale jeví se být správná právě z důvodu, aby nebyl obcházen zákon.³⁷ Ze samotného textu ustanovení o darování pro případ smrti tedy vyplývá, že zákon zakládá další formu pro zřízení odkazu, a to formu darovací smlouvy, která nebude splňovat náležitosti darování pro případ smrti. S ohledem na ostatní ustanovení občanského zákoníku, především na ustanovení o právu dědickém a na § 2 odst. 2, lze mít za to, že je nutné trvat na dodržení formálních náležitostí kladených na odkaz i při posuzování darování jako odkazu.³⁸ Pokud se přikloníme k nutnosti dodržení formálních náležitostí kladených na odkaz, tak je nutné připomenout, že musí být splněny i požadavky kladené na způsobilost dárce (zůstavitele) pořídit pro případ smrti a způsobilost obdarovaného (odkazovníka) být odkazovníkem. Důsledkem vyžadování splnění formálních náležitostí kladených na zřízení odkazu nejspíše bude, že jen málo darovacích smluv bude posouzeno jako odkaz. Který z možných výkladů zvítězí, ukáže až praxe.

Při darování pro případ smrti může nastat také situace, že právní jednání nebude splňovat náležitosti kladené na darování pro případ smrti, ale bude splňovat náležitosti jiného právního jednání. Právní jednání se řídí mimo jiné zásadami, že právní jednání se posuzují podle svého obsahu, že má-li být určitým právním jednáním zastřeno jiné právní jednání, posoudí se podle jeho pravé povahy, a že na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné, než na neplatné.³⁹ S ohledem na tyto a další zásady je možné, aby bylo darování, které nesplňuje podmínky kladené na darování pro případ smrti, ani podmínky kladené na pořízení odkazu (pokud se přikloníme k nutnosti splnění těchto podmínek), posouzeno i jako jiné právní jednání. Takto může být darování posouzeno jako obyčejné darování mezi živými, a to třeba s rozvazovací nebo odkládací podmínkou, nebo i jako závěť či dědická smlouva s ustanovením dědice.⁴⁰

³⁷ Především lze zmínit zásadu uvedenou v § 2 odst. 2, podle které je nutno všechna zákonná ustanovení vykládat ve vzájemné souvislosti a souladu se smyslem a účelem zákona a úmyslem zákonodárce.

³⁸ Tento závěr zastává i Klein. KLEIN. Dědická smlouva a darování pro případ smrti. č. 4, s. 15.

³⁹ § 555 a § 574.

⁴⁰ Posouzení darování jako závěti či dědické smlouvy s ustanovením dědice, a nikoli odkazovníka, zdánlivě nepřichází v úvahu. Avšak je možné, že budou smlouvou splněny formální náležitosti kladené na poslední pořízení, ale nebudou splněny náležitosti darování pro případ smrti, a dárce (zůstavitel) svým jednáním pořídí o celém svém majetku. V takovém případě nelze připustit, aby

Vzdání se práva dar odvolat

Jednou z podstatných náležitostí darování pro případ smrti je vzdání se práva dar odvolat dárce. Vzdání se je nezbytnou podmínkou platnosti darování pro případ smrti, a zároveň je odlišujícím prvkem darování od odkazu. Při běžném darování mezi živými přitom zákon v § 2076 výslovně stanoví nemožnost vzdát se práva dar odvolat pro nouzi nebo nevděk. Zároveň ale platí zásada neodvolatelnosti právního jednání, kterým byla uzavřena smlouva.⁴¹ Možnost odvolání daru pro nouzi a nevděk je tak výjimkou z obecné zásady neodvolatelnosti. Podmínka vzdání se práva dar odvolat u darování pro případ smrti je naopak výjimkou ze zákazu vzdání se práva dar odvolat při darování mezi živými.

Zákon výslovně vyžaduje, aby se dárce při darování pro případ smrti výslovně vzdal práva dar odvolat. Ve spojení s ustanovením § 2076, podle kterého je neplatné vzdání se práva dar odvolat předem při darování mezi živými, bývá dovozováno, že vzdání se práva dar odvolat při darování pro případ smrti znemožňuje dárce z jakéhokoli důvodu odvolat dar poskytnutý pro případ smrti.⁴² Takový přístup, podle kterého dárce nemůže při darování pro případ smrti dar odvolat vůbec, stojí na názoru, že dobrovolný dar pro případ smrti umožňuje do jisté míry obejít ustanovení dědického práva, ale zároveň s sebou nese riziko, že nebude dárce moci dar odvolat ani pro nevděk obdarovaného. Není však vyloučeno, aby v darovací smlouvě byla uvedena i rozvazovací podmínka, podle které se obdarovaný nesmí k dárce zachovat způsobem odporujícím dobrým mravům.⁴³

Zákonem stanovená podmínka vzdání se práva dar pro případ smrti odvolat ale může být vykládána také jako pouhé rozlišovací kritérium mezi darováním pro případ smrti a odkazem.⁴⁴ Zákon totiž

se jednalo o odkaz, jelikož dědictvím je právo na pozůstalost nebo její poměrnou část, a odkazem je právo na jednotlivé kusy z pozůstalosti.

⁴¹ Zásada není výslovně uvedena, jako tomu bylo v obecném zákoníku občanském. ELIÁŠ a kol. *Nový občanský zákoník*, s. 809 – 810.

⁴² BEDNÁŘ, Václav, KASÍK, Petr. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 – 3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 12, 28 – 29. ISBN 978-80-74000-287-8.

⁴³ BEDNÁŘ, KASÍK In HULMÁK a kol. *Občanský zákoník VI*. s. 12, 28 – 29.

⁴⁴ Bednář a Kasík zastávají názor, že darování pro případ smrti, při kterém se dárce výslovně vzdal práva dar odvolat, nelze za žádných okolností odvolat. Přesto ve svém výkladu na s. 29 uvádějí, že v případě *donatio mortis causa vede vzdání se práva dar odvolat pouze k tomu, že takové jednání nebude posuzováno podle ustanovení o odkazu, ale podle ustanovení o darování*. Dále pokračují, že možnost odvolat dar při darování pro případ smrti je stejně takřka nevyužitelná,

výslovně uvádí, že se darování považuje za odkaz, pokud se dárce nevzdal práva dar odvolat. Z tohoto důvodu se zřejmě nejedná o vzdání se práva dar odvolat pro všechny případy, ale jen o vyjádření, že se jedná o darovací smlouvu, která zásadně není jednostranně odvolatelná, ale lze ji zrušit či změnit jen dohodou smluvních stran. V souladu se smyslem a účelem zákona by tak nebylo vyloučeno odvolání daru pro nouzi a nevděk s poukazem na požadavek vzdání se práva dar odvolat. Přistoupíme-li k tomuto výkladu, není problémem ani ustanovení § 2076, ze kterého a contrario vyplývá možnost vzdání se práva pro případ smrti a jeho závaznost. Obecným vzdáním se práva dar odvolat při darování pro případ smrti totiž dochází k pouhému odlišení darování od odkazu. Bylo by pak ale nutné připustit, aby se v souladu s uvedeným ustanovením mohl dárce výslovně vzdát také práva odvolat dar pro nevděk či nouzi. Praktická využitelnost institutu odvolání daru pro nevděk či nouzi při darování pro případ smrti je pak věcí jinou.

Odvolání daru pro nouzi dle § 2068 a násl. z povahy věci nebude možné za života dárce, protože za života dárce je dar jeho vlastnictvím a nemůže se tak dostat do nouze zaviněné darováním, jelikož se jeho majetek darováním dosud nezmenšil. Zákon pak přímo stanoví, že právo odvolat dar pro nouzi nepřechází na dárcovy dědice, takže odvolání pro nouzi je vyloučeno zcela. Odvolání daru pro nouzi přitom nepřipadá v úvahu ani tehdy, pokud dárce předal dar obdarovanému už za života, jelikož vlastníkem je stále dárce a obdarovaný je pouze držitelem.

Odvolání daru pro nevděk dle § 2072 a násl. přichází v úvahu i při darování pro případ smrti. Úprava odvolání daru pro nevděk počítá s tím, že dojde k odvolání daru (odstoupení od darovací smlouvy) ještě před tím, než bylo darování splněno. Právo na odvolání daru přitom přechází na dědice, a pro odvolání je stanovena zvláštní lhůta v délce jednoho roku od rozhodné události. Vedle odvolání daru pro nevděk se ještě v případě darování pro případ smrti může uplatnit zákonná fikce o nepřihlížení ke splnění podmínky. Darování pro případ smrti je totiž závislé na podmínce, že obdarovaný přežije dárce. Pokud přitom obdarovaný protiprávním činem zajistí splnění takové podmínky, tedy smrt dárce, nemůže

se ke splnění podmínky přihlížet a přechod vlastnického práva k daru nenastane.⁴⁵

Vedle ustanovení o odvolání daru obsahuje zákon i možnost dárce odstoupit od smlouvy pro podstatnou změnu okolností dle § 2059. Podstatnou změnou okolností je taková změna, která by ohrozila dárcovu výživu nebo jeho vyživovací povinnost. Vzhledem k tomu, že při darování pro případ smrti dojde k převodu vlastnického práva až ke dni smrti dárce, nepřichází taková eventualita v úvahu. Do své smrti totiž dárce má dar ve svém vlastnictví a po své smrti již nepotřebuje výživu ani nemá vyživovací povinnost.

Procesní následky darování pro případ smrti

V případě, že je darování pro případ smrti platné, není předmětem řízení o pozůstalosti podle zákona o zvláštních řízeních soudních.⁴⁶ Obdarovaný nabývá k předmětu daru vlastnické právo splněním odkládací podmínky, tedy smrtí dárce. V případě nemovitosti se vlastnické právo nabývá až zápisem do veřejného seznamu, ke kterému lze dát podnět po smrti dárce, přičemž druhou stranou řízení bude dědic nebo dědicové, kterým by jinak připadla nemovitost. Nejasné však zůstává, zda bude do katastru nejprve zapsáno vlastnické právo dědiců, které poté přejde na obdarovaného, nebo zda dojde k převodu přímo od dárce.

Pokud obdarovaný neměl věc u sebe už před smrtí dárce, bude se moci domáhat svého práva vůči dědicům, případně správci pozůstalosti. V případě sporu o platnost darování se takový spor řeší pořadem práva, a nikoli v řízení o pozůstalosti. V případě sporu se tak může obdarovaný i dědicové domáhat vydání věci a v rámci takového řízení soud posoudí platnost darovací smlouvy. Zákon o zvláštních řízeních soudních přitom v § 172 stanoví, že ke sporným aktivům se v řízení o pozůstalosti nepřihlíží. Rozhodnutí o takových sporných aktivech ve sporném řízení je pak pro účastníky závazné.

5 Závěr

V článku jsou naznačeny některé problémy, se kterými se současná úprava darování pro případ smrti potýká. Nejsou to však jediné problémy a nejasnosti současného občanského zákoníku. Občanský zákoník se snažil navrátit k česko-rakouské právní tradici reprezentované obecným zákoníkem občanským a vládním návrhem občanského zákoníku z roku 1937, ale v některých případech nedokázal návrat k tradicím skloubit se současnou právní a sociální situací. Docházelo tak k téměř doslovnému přebírání některých prvorepublikových institutů, a zároveň

a že pro případ nevděku se může dárce pojistit další rozvazovací podmínkou. Na s. 12 se pak podivují, že zákon při možnosti odvolat dar favorizuje obdarovaného pro případ smrti před obdarovaným mezi živými. BEDNÁŘ, Václav, KASÍK, Petr. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 – 3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 12, 28 – 29. ISBN 978-80-74000-287-8.

⁴⁵ § 549 a také § 6. Shodně BEDNÁŘ, KASÍK. In HULMÁK a kol. *Občanský zákoník VI*. s. 13.

⁴⁶ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, dále jen „zákon o zvláštních řízeních soudních“.

k zachování novějších poválečných institutů tzv. socialistického práva. Staré právo převzaté z obecného zákoníku občanského ale bylo tvořeno tak, aby bylo funkční s těmi instituty, které znalo. Proto mnohé instituty, jejichž kvality jsou tradičně vyzdvihovány, nemohou v kombinaci s pozdějším právem dost dobře fungovat a jejich účelnost je pochybná.

Současná úprava darování pro případ smrti byla do občanského zákoníku vtělena poněkud nekoncepčně bez ohledu na jiné instituty. Darování pro případ smrti tak nedoplňuje ustanovení práva dědického, ale spíše je obchází. Výkladové problémy pak nastávají i v souvislosti s ustanoveními o majetkovém právu manželském nebo s dalšími ustanoveními o darování. Je tedy vhodné uvažovat o potřebnosti a vhodnosti darování pro případ smrti.⁴⁷

⁴⁷ Zrušení úpravy darování pro případ smrti navrhuje Klein. Horák zdůrazňuje, že není otázkou „zda“ novelizovat, ale „jak“ novelizovat. KLEIN. Dědická smlouva a darování pro případ smrti. s. 17; HORÁK. Darování pro případ smrti a ochrana dědiců s. 785.

Summary

Donation mortis causa is renewed institution in Czech Civil Code, which allows testator to avoid provisions of inheritance law by donation with suspensive condition that the donee survives the donor.

The article brings the interpretation of the provisions of donation mortis causa in the current Czech Civil Code as well as in previous legislations in force in Czech Republic. The interpretation begins with Austrian Civil Code of 1811 and with the Draft of Czechoslovak Civil Code of 1937, which regulated donation mortis causa and were sources of inspiration to current regulation. Later Czechoslovak Civil Codes of 1950 and 1964 conversely strictly banned donation mortis causa until 2014, when current Czech Civil Code came into force. The paper brings interpretation of donation mortis causa provisions in above mentioned legislation and also draws attention to the major problems of this institution in the current legislation.

Právní akty svévolného zákonodárce

Jana Volková*

1 Úvod

Ústavní soud v mnohých nálezech, jimiž zrušoval zákonná ustanovení, poukázal na svévoli zákonodárce, přičemž operoval se slovními spojeními jako „svévolný postup zákonodárce“,¹ „svévole státu“,²

* Bc. Jana Volková, studentka Právnické fakulty Masarykovy university, Brno.

¹ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 5. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 23/09.

² Nález Ústavního soudu ze dne 22. 9. 1999, sp. zn. II. ÚS 422/97. Zákonodárná pravomoc je pravomocí právo tvornou, jež je výlučnou funkcí státu. Zákonodárným (právo tvorným) orgánem může být toliko státní orgán. KNAPP, Viktor a kol. *Ústavní základy tvorby práva*. 1. vydání. Praha: Academia, 1990. s. 90. ISBN 80-200-0072-0. Tímto státním orgánem je zákonodárný orgán,

„zásah zákonodárce vykazuje znaky svévole“,³ „být výrazem svévole zákonodárce“⁴ nebo „legislativní svévole“.⁵ V každém takovém případě bylo jakožto svévole zákonodárce shledáno přijetí konkrétního zákonného ustanovení. Z judikatury Ústavního soudu tedy víme, co bylo za svévoli v tom kterém jednotlivém případě označeno. Můžeme zobecnit, co je svévolným chováním zákonodárce? Můžeme pak svévoli zákonodárce definovat? Pokud je zákonodárce svévolný, jaké to má dopady na existenci jím při-

tedy zákonodárce. Svévolí státu pak můžeme chápat totéž, co svévolí zákonodárce.

³ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 3. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 2/02.

⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 7. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 34/04.

⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 5. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 17/10.